

Тимчасовий доступ до речей і документів як спосіб збирання доказів за злочинами, вчиненими з використанням службовою особою своїх повноважень

Шарай Л.Г., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

Балонь А.Б., здобувач кафедри криміналістики та судової медицини НАВС

Однією із новел нового КПК України є значне розширення функцій судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб в кримінальному провадженні, в зв'язку з чим було запроваджено інститут слідчого судді, до обов'язків якого, зокрема, і входить надання

Із узагальнення слідчої практики вбачається, що слідчі допускали недоліки в оформленні клопотань, зокрема: не зазначали окремих відомостей в клопотанні, не долучали належного переліку документів, або без їх належного засвідчення, було відсутнє правове обґрунтування заявлених клопотань, тощо.

Слідчі також вказують і на низку проблем, спірних та не врегульованих КПК України з питань, що виникали при розгляді клопотань про надання тимчасового доступу до речей та документів. Зокрема, положенням п. 3 ч. 2 ст. 41 КПК визначено, що слідчий вправі доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам.

Співробітники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися до слідчого судді чи прокурора, однак на практиці такі звернення мають місце, оскільки п. 4 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативним підрозділам, крім іншого, надається право з дозволу слідчого судді в порядку, встановленому КПК, витребувати документи та дані, що характеризують спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину.

Беручи до уваги, що одним з механізмів витребування документів і даних, передбачених КПК, є процедура тимчасового доступу до речей та документів, передбачена главою 15 КПК, із зазначеної норми вбачається, що оперативні підрозділи мають право звертатися до слідчих суддів першої інстанції із клопотанням про тимчасовий доступ до таких документів згідно із правилами, встановленими ст.ст. 159-166 КПК, з урахуванням специфіки суб'єктів оперативно-розшукової діяльності та мети її здійснення, однак у чинному КПК це право не передбачено, тому є незрозумілим, чи вправі суд розглянути вказане клопотання, подане оперативно-розшуковим підрозділом, до речей і документів.

Тому незрозумілим є і питання, висвітлене в п. 12 Інформаційного листа Вишого Спеціалізованого Суду України від 29 січня 2013 року «Про окремі питання здійснення слідчим суддею апеляційної інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб в кримінальному провадженні», яким роз'яснено, що оперативні підрозділи мають право звертатись з клопотанням до слідчих суддів суду першої інстанції з клопотаннями про тимчасовий доступ до документів в рамках оперативно-

розшукових справ, згідно з правилами встановленими ст. 159-166 КПК України.

Крім того, відповідно до вимог ст. 163 КПК клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів розглядається в судовому засіданні. Проте, під час застосування даної норми є незрозумілим строк, протягом якого клопотання повинно бути розглянуто слідчим суддею.

Відповідно до ч. 2 ст. 165 КПК України вказано, що зазначена в ухвалі слідчого судді, суду особа зобов'язана пред'явити особі, яка зазначена в ухвалі як володітель речей і документів, оригінал ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів та вручити її копію. В даному випадку незрозумілим є те, що саме залишається в судовому провадженні в суді (копія ухвали?). З огляду на це порушується принцип того, що оригінал документу винесений в судовому засіданні повинен зберігатись в суді.

Тому, на нашу думку, доцільно змінити редакцію п. 5 ст. 163 КПК на таку: «Слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів та виготовляє два її оригінали, якщо сторона кримінального провадження у своєму клопотанні доведе наявність достатніх підстав вважати, що ці речі або документи...» далі по тексту.

Як висновок, хочемо зазначити, що врегульована нормами кримінального процесуального закону процедура здійснення тимчасового доступу до речей і документів є позитивним кроком вітчизняного законодавця на шляху до наближення правового регулювання кримінально-процесуальної діяльності до міжнародних стандартів і більш високого рівня забезпечення прав особи. Разом з тим, вбачається, що норми глави 15 потребують змін і доповнень у бік спрощення процедури провадження даної слідчої (розшукової) дії.

Проблеми кримінально-правової оцінки схиляння до суспільно небезпечної діяльності як способу маніпулювання психікою людини

Киренко С.Г., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННПП НАВС, кандидат юридичних наук

Забезпечення стабільного розвитку суспільства неможливе без наявності ефективної кримінально-правової бази, яка повинна адекватно оцінювати конкретні суспільно небезпечні посягання на різноманітні відносини. У цьому ракурсі необхідно звернути увагу на діяння, які, при всій своїй небезпечі, не мають належної оцінки у КК України. Мова, зокрема, йде про випадки схиляння особи до суспільно небезпечної (конкретно – до злочинної) діяльності, тобто, про найбільш небезпечний різновид маніпулювання психікою людини. Справа в тім, що, як правило, вітчизняне кримінальне законодавство визначає схиляння до вчинення злочину як підбурювання (ч. 4 ст. 27 КК України), тобто як дії одного співучасника злочину щодо іншого. При цьому домінує точка зору, що схилити можна тільки до конкретного злочину, а не до злочинної діяльності взагалі. В принципі, з цим можна було б погодитись, якби виключалися ситуації, коли схиляння іншої особи до вчинення конкретного злочину не має ознак співучасті або мова про якийсь конкретний злочин взагалі не йде. Наприклад, особа прагне помститись